

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana mgra Kamila Borowskiego
pt. „Nowe formy finansowania inwestycji na przykładzie wybranych
jednostek samorządu terytorialnego w Polsce”
przygotowanej na Uniwersytecie Łódzkim, Wydziale Zarządzania
pod kierunkiem dra hab. Jerzego Rutkowskiego, prof. nadzw. UŁ

1. Trafność wyboru i oryginalność tematu

Problematyka podjęta w dysertacji jest ciekawa, aktualna i ważna zarówno z gospodarczego jak i społecznego względu. Jest również interesującym obszarem badawczym dla finansistów, gdyż różne sposoby finansowania inwestycji samorządowych mogą być asumptem do szczegółowych dociekań w zakresie optymalizacji rozwiązań możliwych prawnie w tym zakresie. Co więcej, rozprawa dotyczy problematyki inspirującej zarówno teoretyków jak i praktyków, w związku z tym może być w efekcie końcowym użyteczna z teoretycznego i aplikacyjnego względu.

Autor podjął wysiłek przeprowadzenia wielowątkowej i aktualnej oceny skuteczności działań prowadzonych w ramach działalności finansowej jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w odniesieniu do sposobów finansowania inwestycji przez te samorzady. Doktorant przedstawił analizę stanu faktycznego w zakresie zadłużenia i możliwości finansowych jednostek samorządu terytorialnego wykorzystując metodę analizy opisowej. Następnie dokonał oceny możliwości wdrożenia alternatywnych wobec kredytu i pożyczki sposobów finansowania inwestycji. Co ważne ze względów umownych, określił je jako nowe formy finansowania. Analizie i ocenie poddał m.in. programy pomocowe Jeremie i Jessica, partnerstwo publiczno – prywatne, sprzedaż majątku komunalnego, leasing, faktoring, obligacje komunalne, obligacje

przychodowe, finansowanie hybrydowe i fundusze z Unii Europejskiej. Ponadto dokonał oceny możliwości pozyskania środków na finansowanie inwestycji komunalnych poprzez tworzenie terenów inwestycyjnych, ich uzbrojenie i sprzedaż. W pracy Autor zaprezentował przykłady projektów realizowanych przy zastosowaniu metody case study. Ponadto słusznie podkreślił, że nowe formy finansowania są nadal rzadko stosowane i w efekcie trudno jest nawet znaleźć wszystkie przykłady ich wdrożenia w praktyce.

Można również zgodzić się z Doktorantem, że nowe formy finansowania zadań cechują się określoną specyfiką, wybór zaś optymalnego rozwiązania powinien być poprzedzony analizą uwarunkowań – w pierwszej kolejności finansowych i prawnych, a następnie społecznych i gospodarczych. Uogólniając, mimo że nowe formy finansowania są wciąż mało popularne, w dysertacji udało się wskazać przykłady w tym zakresie wykorzystane przez JST w Polsce. Uwzględniając powyższe uważam, że należy pozytywnie ocenić trafność wyboru podjętego tematu badawczego.

2. Poprawność i kompletność celów oraz hipotez badawczych

W recenzowanej dysertacji celem głównym w części teoretycznej była analiza dorobku ekonomistów na temat wielkości zadłużenia, dostępnych form finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego oraz ocena ich wpływu na sytuację finansową JST. W części empirycznej podjęto próbę oceny korzystania przez JST z możliwych nowych form finansowania inwestycji. Tak sformułowany cel można uznać za poprawny, chociaż preferuję cele precyzyjne, jednozdaniowe.

Autor ponadto przyjął, dość optymistycznie, że rodzaje finansowania można potraktować jako obiecującą formułę wzmocnienia rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. Uznał też, że przeprowadzone badanie pozwoli

określić optymalne metody finansowania inwestycji komunalnych, wskazując zarówno na ich zalety, jak również występujące niedoskonałości.

Ogólnie można stwierdzić, że cel jest wielowątkowy, ważny i odważny. Pomijając moje preferencje co do krótkiego i precyzyjnego formułowania celu, przedstawioną redakcję celu badań, co do poprawności, oceniam pozytywnie.

Mając na uwadze problemy badawcze Autor uznał, że kluczowe jest następujące pytanie: czy jednostki samorządu terytorialnego w Polsce wykorzystują nowe formy finansowania zadań publicznych, aby przełamać ograniczenia finansowe inwestycji? Powstaje przy tym moja zasadnicza wątpliwość, otóż czy słusznym zadaniem finansistów – teoretyków byłoby wskazywanie na możliwości przełamywania barier w finansowaniu inwestycji – w domyśle zewnętrznego finansowania. Przecież bariery utworzono po to, by one były i przed czymś chroniły zarówno samorządy jak i podatników – i na to w/w pytanie oczekiwałbym odpowiedzi od Doktoranta.

Ponadto w rozprawie pogłębiając problem badawczy sformułowano kolejne pytania, które odzwierciedlają szczegółowe problemy badawcze podjęte w dysertacji, a mianowicie:

- w jakim stopniu jednostki samorządu terytorialnego są przygotowane do korzystania z innych niż dotychczas źródeł finansowania swojej działalności?
- jaka jest lista profitów płynących z wykorzystania alternatywnych metod finansowania inwestycji komunalnych?
- jaka jest świadomość władz lokalnych o nowych formach finansowania?
- czy zastosowanie nowych form finansowania w znaczący sposób przyczynia się do zmniejszenia zadłużenia podmiotów komunalnych i rozwoju lokalnego?
- na jakie bariery natrafiają podmioty komunalne we współpracy zarówno z instytucjami finansowymi jak i przedsiębiorcami?

Uwzględniając powyższe pytania sformułowane przez Doktoranta warto poprosić go o odpowiedź – co rozumie pod pojęciem „lista profitów” oraz w jaki sposób zmierzył świadomość władz lokalnych o nowych formach finansowania.

Główna hipoteza pracy brzmi: *istnieje konieczności poszukiwania i korzystania z nowych form finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego w kontekście wzrastających potrzeb mieszkańców i zadań podejmowanych przez władze samorządowe*. Prawdopodobnie chodziło Autorowi o słowa – istnieje konieczność itd. Jednak popełnienie błędu w treści hipotezy głównej wskazuje na niedopracowanie dysertacji i trochę niedbały stosunek Autora do języka polskiego. Z merytorycznego względu natomiast przypuszczenie i napisanie w hipotezie głównej m.in., że istnieje konieczność korzystania z nowych form finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego w kontekście wzrastających potrzeb mieszkańców i zadań podejmowanych przez władze samorządowe – budzi zastrzeżenie co do konieczności, bo we wszystkich samorządach takiej konieczności nie musi być i sądzę, że we wszystkich JST takiej konieczności nie ma. Po drugie o jakich wzrastających potrzebach mieszkańców mowa, bo jeśli o inwestycyjnych i o charakterze ilościowym, to nie możemy mieć pewności, że we wszystkich JST potrzeby te wzrastają, zwłaszcza tam gdzie następuje zmniejszanie się liczby mieszkańców. W związku z tym sformułowanie hipotezy głównej uważam co najmniej za nieoptymalne.

Sformułowano następujące hipotezy badawcze:

H1. Kryzys finansowy i spowolnienie gospodarcze ma wpływ na sytuację finansową jednostek samorządu terytorialnego i możliwość realizacji wyznaczonych zadań;

H2. Jednostki samorządu terytorialnego w coraz większym stopniu poszukują nowych form finansowania zadań publicznych;

H3. Możliwość kreowania środków na finansowanie inwestycji komunalnych kształtowana jest przez procesy ekonomiczne, prawne i polityczne;

H4. Stosowanie nowych form finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego jest zróżnicowane ze względu na rodzaj, wielkość i sytuację dochodową JST

H5. Wdrażanie i korzystanie z nowych form finansowania inwestycji jednostek samorządu jest nadal rzadko stosowane przez JST.

Uważam, że pierwsza hipoteza badawcza jest oczywista, nosi znamiona aksjomatu i nie musi być udowadniana.

W drugiej hipotezie badawczej wyjaśnienia ze strony Autora wymagają słowa „w coraz większym stopniu”. Nie rozumiem bowiem o jaki stopień chodzi i czy chodzi o wszystkie JST czy tylko o część. Pytanie jest o tyle ważne, gdyż prawdopodobnie Autor wiedział, że nie wszystkie JST będzie badał, a nawet nie zamierzał badać reprezentatywnej próby. W związku z tym poddaję w wątpliwość to, czy możliwe było z założenia zweryfikowanie tak sformułowanej hipotezy.

Z kolei w trzeciej hipotezie wątpliwości budzi sformułowanie „*możliwość kreowania środków na finansowanie inwestycji komunalnych*”. W związku z tym zadaję pytanie Doktorantowi - co to znaczy kreowanie środków na sfinansowanie inwestycji przez samorząd terytorialny? Czy w istocie chodzi o kreowanie środków finansowych czy o ich pozyskanie, i jaka występuje tu różnica. Czwarta hipoteza nie budzi zastrzeżeń, piąta natomiast jest oczywista, co więcej, Autor pisze o tym w uzasadnieniu tematu. W związku z tym, jeśli o czymś wiadomo na początku badań, to powstaje pytanie - po co to zagadnienie weryfikować w toku badań.

Powyższe uwagi mają charakter subiektywny i wskazują na pewne nieścisłości, które w przypadku publikacji powinny być usunięte lub zmienione. Ogólnie jednak przedstawione zagadnienia w celu głównym, celach

szczegółowych, hipotezie głównej i hipotezach badawczych wskazują na dobre rozeznanie Doktoranta w podjętej tematyce badawczej.

3. Poprawność struktury rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z 331 stron, z czego tekst właściwy pracy zawarto na 302 stronach a bibliografia zajmuje kolejnych 25 stron, następnie umieszczono spis tabel, rysunków i wykresów.

Celowi rozprawy, pytaniom badawczym podporządkowano strukturę i zakres pracy, co wynika ze znajomości badanej problematyki przez Autora, usystematyzowanej wiedzy teoretycznej i prawidłowo sformułowanych przesłanek do podjęcia wielowątkowych zagadnień ekonomicznych.

Niemniej, pewien niedosyt wynika z tego, że oprócz rozdziału VI, który Autor zatytułował „Możliwości kreowania środków na finansowanie inwestycji komunalnych – implementacja i zastosowanie w wybranych JST” ze spisu treści nie wynika, które pozostałe rozdziały są poświęcone przedstawieniu i omówieniu wyników badań własnych a które rozdziały są przeglądowe w zakresie literatury, aktów prawnych i dokumentów różnych instytucji mniej lub bardziej związanych z podjętym zagadnieniem. W związku z tym byłoby znacznie lepiej przy tytułach rozdziałów wynikowych dopisać słowa „-wyniki badań”. Ponadto wskazane byłoby sformułować kilka punktów rozdziału wynikowego podobnie do treści hipotez, by czytającemu łatwo było znaleźć miejsce, gdzie zweryfikowano daną hipotezę. W tym zakresie Autor postąpił zupełnie niestandardowo, gdyż weryfikacją hipotez zajął się w ostatniej części pracy zatytułowanej „Podsumowanie, wnioski i rekomendacje badań”. Można odnieść wrażenie, że Autor zapomniał o hipotezach i dopiero na końcu przypomniał sobie o ich istnieniu, i w ostatniej chwili zajął się ich weryfikacją. Weryfikację hipotez na końcu pracy, poza rozdziałami wynikowymi, uważam za błąd w strukturze pracy. Dlatego sugeruję, by w przypadku publikacji całości

lub części dysertacji, weryfikację hipotez przenieść do części wynikowej i wykorzystać przy tym zaawansowane metody statystyczne.

Podsumowując ten fragment rozważań należy uznać, że trudno ocenić jaką ogólnie część pracy poświęcono przeglądowi literatury, aktów prawnych i dokumentów administracyjnych, a jaką część wynikom badań własnych. Wadą dysertacji jest to, że część wynikowa jest objętościowo mniejsza od przeglądowej, proporcje w tym zakresie są co najmniej nie optymalne.

4. Ocena stopnia zaawansowania zawartej w rozprawie wiedzy teoretycznej z zakresu nauk o finansach

Pozytywną stroną dysertacji jest to, że kolejność poszczególnych rozdziałów układa się w logiczną całość. Rozprawa składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów oraz podsumowania, wniosków i rekomendacji badań, bibliografii, wykazu literatury, wykazu innych źródeł, spisu tabel, rysunków i wykresów. Rozdział pierwszy poświęcono przede wszystkim polityce rozwoju regionalnego w świetle aktualnych uwarunkowań Unii Europejskiej w perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020. Wskazano również działania podejmowane wcześniej w ramach poprzedniego okresu planowania i zwrócono uwagę na kryzys i spowolnienie gospodarcze w państwach Unii Europejskiej. W rozdziale drugim omówiono m.in. pojęcie długu publicznego, wyjaśniono jego interpretacje i występujące ograniczenia. Wskazano procedury ostrożnościowe i sanacyjne w procesie zarządzania zadłużeniem oraz metodologiczne problemy wielkości zadłużenia. Rozdział trzeci poświęcony jest możliwościom inwestycyjnym jednostek samorządu terytorialnego oraz podwyższaniu efektywności i skuteczności prowadzonej polityki budżetowej przez JST oraz poszukiwaniu nowych źródeł finansowania inwestycji. W czwartym rozdziale usystematyzowano inwestycje komunalne i ich znaczenie dla procesów rozwojowych. Piąty rozdział pracy poświęcono ocenie możliwości

pozyskiwania środków na finansowanie inwestycji komunalnych. W dalszej części rozdziału omówiono kwestie dotyczące nowych form finansowania zadań inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego.

W szóstym rozdziale dokonano oceny dotychczasowych rozwiązań i zwrócono uwagę na źródła finansowania i realizację zadań JST, w tym za pomocą relatywnie nowych sposobów pozyskiwania środków finansowych. Wykorzystano przy tym metodę studium przypadku (case study) aby szczegółowo opisać rzeczywiste rozwiązania finansowe, otoczenie i elementy, które mają istotne znaczenie dla tych procesów. W części empirycznej pracy dokonano analizy projektów realizowanych za pomocą nowych form finansowania, koncentrując się w sposób szczególny na ich genezie, kryteriach wyboru, uwarunkowaniach realizacji i ocenie wspomnianych przedsięwzięć. Wybór obszarów badania wynikał z dostępności dokumentów dotyczących nowych form finansowania inwestycji i przyjętych założeń. Chodziło również aby zaprezentować przedsięwzięcia realizowane z wykorzystaniem takich źródeł finansowania jak: programy pomocowe Jeremie i Jessica, partnerstwo publiczno – prywatne, sprzedaż majątku komunalnego, leasing, faktoring, obligacje komunalne, obligacje przychodowe, finansowanie hybrydowe i dotacje z Unii Europejskiej. Ponadto dokonano oceny możliwości pozyskania środków na finansowanie inwestycji komunalnych poprzez zmiany w strukturze majątku a także uzbrojenie terenów inwestycyjnych i ich sprzedaż.

Kluczowe jest to, że praca dotyczy praktycznych aspektów wdrażania i wykorzystania nowych form finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego. Ze względu na wieloaspektowość i zależność poszczególnych projektów, jak też metodycznych podstaw oceny poszczególnych inwestycji, analiza ich relacji jest problemem ciekawym i złożonym. Jednak procedura badawcza obciążona jest pewnymi wadami. Najistotniejszą wydaje się brak możliwości zweryfikowania i wskazania rzeczywistych zalet, które wynikają z zastąpienia tradycyjnych sposobów finansowania sposobami nowszymi, rzadziej

wykorzystywanymi, które obok korzyści przynoszą też zagrożenia. Dodatkową trudność sprawia określenie wszystkich skutków finansowych, ponieważ mogą się one ujawniać dopiero w dłuższej perspektywie czasowej. Istotnym niedociągnięciem badań jest to, że nie uwzględniają one ocen mieszkańców badanych JST, zwłaszcza w kontekście ponoszonych kosztów wynikających nie tylko ze zrealizowania inwestycji, ale również z ich bieżącego użytkowania. Brak badań w tym zakresie jest słabą stroną dysertacji.

Ponadto wyniki analiz mogą być obciążone trudnym do oszacowania błędem, wynikającym zarówno z istoty nowszych form finansowania oraz ze względu na wpływ uwarunkowań o charakterze ekonomicznym, prawnym i politycznym. Problemy te mogą stanowić metodyczny punkt wyjścia do dalszych badań dotyczących możliwych sposobów finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego.

W moim przekonaniu, sposób dowodzenia i weryfikacji hipotez przedstawiony w dysertacji, chociaż daleki od doskonałości, wskazuje ogólnie na znajomość Doktoranta analizowanej problematyki badawczej oraz warsztatu naukowego w zakresie nauk o finansach. Większość zaprezentowanych stwierdzeń ma udokumentowanie w literaturze przedmiotu, bądź w postaci danych źródłowych, co świadczy o rzetelności i dobrym przygotowaniu Autora do prowadzenia badań naukowych z zakresu nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse.

5. Ocena formalnej strony rozprawy (poprawność językowa, technika pisania, sporządzania przypisów, tabel itp.)

W pracy zdarzają się niedociągnięcia językowe i nie tylko. Autor w spisie treści nie podał numeracji stron, co uważam za niedociągnięcie, które nie powinno się zdarzyć.

Występują też pleonazmy językowe typu "realne i wymierne korzyści", zamiast realne korzyści lub wymierne korzyści (s. 3), „gruntowne i istotne zmiany (s. 5). Autor nie zauważa również, że przedrostek „naj” wskazuje na wyłącznie jeden obiekt. Podobnie jest ze słowami: główny, naczelny, centralny, muszą one wiązać się z liczbą pojedynczą, gdyż tylko jeden jest najlepszy, najwyższy, najniższy, centralny, główny, naczelny, itp. Błędem zatem jest używanie słów "jeden z najważniejszych .." (s. 140) lub „dwa główne” (s. 208). Ponadto w dysertacji często wykorzystywano stronę bezosobową bierną, a zatem – „zostały wykonane obliczenia”, tymczasem lepiej było zastosować stronę bezosobową czynną – np. „obliczono, wskazano, przedstawiono” itp. Autor również nadużywa słowa metodologia (w różnych przypadkach), podczas gdy najczęściej chodziło mu prawdopodobnie nie o naukę o metodach, tylko o metodykę lub metody.

Kolejny błąd dotyczy sformułowania „najbardziej optymalny” (s. 288), jeśli coś jest optymalne to znaczy, że jest najlepsze pod jakimś względem i połączenie słów „najbardziej optymalny” jest nieuprawnione.

Ponadto tytuły tabel 20,21,22,23,24,25,26,27 są nie właściwe, jest tam bowiem mowa o latach, a na końcu pojawia się rok. Brakuje również w tytule jednostki miary np. [%], w zamian pojawiają się procenty w każdej komórce tabeli.

Występują także błędy w brzmieniu dot. źródła danych, np. w tab. 36 i 37 (s. 246 i 248) jest – oprocentowanie własne, zamiast opracowanie własne ...

Na stronach 63-64, 117- 120, występują rysunki pod tabelami lub rysunki pod rysunkami, bez tekstu nawiązującego i bez komentarza. Autor powinien zadbać o tekst wprowadzający i o komentarz do tabeli lub rysunku wskazujący na to, co jest ważnego merytorycznie, że dana tabela lub rysunek załączył się w dysertacji.

Błędem nie tylko redakcyjnym w pracy naukowej w dyscyplinie finanse jest wykorzystywanie słów o zabarwieniu emocjonalnym. O znaczeniu czegoś

powinny świadczyć liczby a nie słowa wyrażające emocje. Na przykład może zastanawiać - jaka jest różnica między słowami bardzo ważne składowe (s. 92) a ważne składowe, bardzo wielu decyzji (s. 94) a wielu decyzji. Ponadto na s. 301 Autor użył słów „tak naprawdę”. Powstaje w związku z tym pytanie czy to co wcześniej napisał, to było naprawdę czy nie naprawdę.

Pomijając niedociągnięcia, na podkreślenie jednak zasługuje to, że w pracy poprawnie wykorzystano przypisy a ponadto wykorzystano bogaty zestaw pozycji literatury krajowej i zagranicznej, ogółem 102 akty normatywne oraz 165 monografii i artykułów naukowych, w tym 10 pozycji w języku angielskim. Bibliografia odnosi się do zagadnień teoretycznych z zakresu ekonomii (w tym noblistów). Ponadto w rozprawie znajduje zastosowanie aktualny i odpowiednio dobrany zestaw aktów prawa międzynarodowego oraz wytycznych i dokumentów źródłowych wydawanych przez instytucje UE.

6. Ocena zastosowania metod i narzędzi badawczych

Dysertacja ma charakter zarówno teoretyczny jak i przeglądowo-empiryczny. Mając na uwadze realizację celu badawczego zastosowano metody retrospektywnego i krytycznego przeglądu wyselekcjonowanej polskiej i anglojęzycznej literatury przedmiotu (zwartej i czasopiśmienniczej), analizy przyczynowo-skutkowej oraz analizy dokumentów źródłowych, aktów prawnych oraz danych statystycznych.

Dużym zaskoczeniem dla mnie jest to, że w dysertacji nie wykorzystano zaawansowanych metod statystycznych. Jednak przyczyną tego stanu, jak sądzę, była mała liczba podjętych przedsięwzięć inwestycyjnych z wykorzystaniem nowych sposobów finansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego. Badanie według pierwotnych założeń miało dotyczyć gmin województwa łódzkiego. Jednak ze względu na brak występowania wszystkich nowych sposobów finansowania inwestycji w tym województwie, zdecydowano się na

rozszerzenie obszaru badawczego na teren Polski. Mimo to liczba badanych przypadków była ograniczona. Z merytorycznego względu jednak warto podkreślić, że dokonano szczegółowego opisu inicjatyw w zakresie wdrażania nowych sposobów finansowania inwestycji w innych województwach. W związku z tym w części badawczej zaprezentowano założenia i dotychczasowe efekty wdrażania tych rozwiązań. Ważne jest to, że praca została wzbogacona przykładami projektów realizowanych przy zastosowaniu metody studium przypadku (case study).

Podsumowując, moja ocena zastosowanych metod i narzędzi badawczych w dysertacji jest niska. Jednakże przyczyną tego stanu była, jak sądzę, relatywnie mała liczba istniejących dotychczas inwestycji z wykorzystaniem „nowych” sposobów finansowania w jednostkach samorządu terytorialnego. Wysoko natomiast oceniam analizę przypadków zaprezentowanych w recenzowanej rozprawie, z uwagi na głębię dociekań intelektualnych o charakterze zarówno dedukcyjnym, jak i indukcyjnym.

7. Ocena doboru, analizy i interpretacji

W wyborze projektów posłużono się metodą doboru celowego. W wyniku przeprowadzenia rozeznania wytypowano przedsięwzięcia do badania. Kryterium doboru było objęcie badaniami przedsięwzięć realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce. Istotnym faktem przy wyborze projektów była gotowość realizatorów do udostępnienia danych, koniecznych do przeprowadzenia odpowiedniej analizy i oceny. Pozwoliło to zaprezentować zróżnicowane pod względem rodzajów i cech projekty, podkreślając te aspekty, które są przedmiotem badań tj. wykorzystanie nowych form finansowania do zadań inwestycyjnych.

Zgadzam się z Autorem, że wskazanie i określenie spodziewanych efektów z zastosowania nowych form finansowania inwestycji jest trudne ze

względem na złożoność zagadnienia i brak w związku z tym metod oceny w układzie porównawczym. Zmiana sposobu finansowania zadań JST (zastępowanie kredytów, pożyczek i dotacji, innymi sposobami finansowania lub ich uzupełnianie) jest przedsięwzięciem stopniowym i ewoluującym. Wdrożenie zaś nowych sposobów finansowania zadań prowadzi do różnych zmian, nie zawsze pozytywnych. Określenie racjonalności nowych sposobów finansowania na tle tradycyjnych rozwiązań musi zakładać tylko pewien wycinek możliwych aspektów oceny efektywności. W związku z tym, biorąc pod uwagę ramy rozważań poruszonych w pracy, Autor skoncentrował się na:

- zdolności jednostek samorządu terytorialnego do zaciągania kredytów w celu finansowania wydatków na inwestycje komunalne,
- opisie implementacji zwrotnego finansowania inwestycji komunalnych,
- partnerstwie publiczno-prywatnym z uwzględnieniem wybranych obszarów ryzyka,
- prywatyzacji majątku komunalnego,
- relatywnie nowych sposobach pozyskiwania środków na bezzwrotne finansowanie inwestycji komunalnych.

Na podkreślenie zasługuje szczegółowość prezentacji i dociekań Autora dotyczących m.in. programu Jessica (s. 168) oraz zagadnień dotyczących factoringu samorządowego. Z drugiej strony na krytykę zasługuje dość jednostronne przedstawienie problematyki partnerstwa publiczno-prywatnego (s. 204), zabrakło moim zdaniem odniesienia się do wysokości opłat za wykorzystywanie inwestycji w późniejszym czasie przez mieszkańców danej JST i nie tylko.

Kolejnym mankamentem dysertacji jest również niewystarczająco krytyczne zaprezentowanie pozyskiwania środków z wykorzystaniem sekurytyzacji i brak przeanalizowania skutków finansowych wynikających z wyzbycia się na ogół dobrej jakości aktywów samorządowych. Jednak interpretację uzyskanych wyników badań należy ocenić ogólnie pozytywnie.

8. Ocena umiejętności poprawnego przedstawiania uzyskanych wyników

Warto tutaj skoncentrować się na części końcowej zatytułowanej „*Podsumowanie, wnioski i rekomendacje badań*”. Autor słusznie stwierdza, że badania przeprowadzone w grupie wybranych jednostek samorządu terytorialnego wskazują, że nowe sposoby finansowania inwestycji są stosowane w ograniczonym zakresie. Są one związane ze zmianą sposobu wydatkowania środków i z włączaniem sektora prywatnego do realizacji zadań publicznych. Stanowi to stopniowy sposób wdrażania reguł rynkowych do sfery publicznej. Istota nowych form finansowania inwestycji tkwi w umiejętnym wykorzystaniu tych instrumentów dla poprawy realizacji potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców. Generalnie należy podkreślić, że określenie „*nowe formy finansowania inwestycji JST*” to pojęcie złożone. Następnie Autor przechodzi do perspektywy finansowej UE i dalej prowadzi wywody na wysokim poziomie uogólnień.

Mam wrażenie, że Doktorant zapomniał, że badania były celowe, o niskiej liczebności, niereprezentatywne. W takiej sytuacji koniecznością było napisać w preambule do podsumowania i wniosków między innymi, że: przeprowadzone badania miały charakter fragmentaryczny. W związku z tym uzyskane wyniki nie mogą być uogólniane na całą populację samorządów terytorialnych w Polsce. Mogą mieć jedynie charakter pomocniczy. Ponadto podjęte zagadnienie wymaga dalszych bardziej szczegółowych badań w tym zakresie – itd..

Podsumowując, uważam za stosowne, by poinformować Szanownego Doktoranta, że warto na każdym etapie rozwoju naukowego, nie tylko początkowym, pamiętać o skromności w formułowaniu uogólnień wynikających z badań własnych.

9. Silne i słabe strony dysertacji

Realizacja przyjętego przez Autora celu badań i zadań szczegółowych w poszczególnych rozdziałach jest między innymi rezultatem klarownej, podporządkowanej intencjom badawczym struktury pracy. Sposób rozwiązania postawionych problemów badawczych pozwala na stwierdzenie, że praca stanowi wkład Pana Kamila Borowskiego w rozwój dorobku nauk o finansach w zakresie sposobów finansowania inwestycji samorządowych w Polsce. Ponadto ujęcie tematu tworzy impuls do rozszerzenia zakresu i skali badań nad tym interesującym problemem.

Na szczególnie pozytywne podkreślenie recenzowanej pracy zasługują następujące aspekty, a mianowicie:

- głęboka merytorycznie analiza wybranej problematyki w obszarze nauk o finansach;
- podjęcie tematyki relatywnie słabo upowszechnionej w literaturze oraz co ważne w praktyce gospodarczej;
- szczegółowa i w przeważającej części krytyczna prezentacja możliwych sposobów finansowania inwestycji samorządowych;
- poprawne, logiczne wywody i wnioski wynikające z badań;
- wysoka użyteczność dysertacji w obszarze finansów publicznych i administracji samorządowej.

Jednak nie uniknięto niedociągnięć i słabości, do niech należy zaliczyć:

- nie optymalne brzmienie celu badań i hipotez;
- brak zaawansowanych metod statystycznych;
- różnego rodzaju błędy językowe.

10. Wnioski końcowe

Równolegle do upływu czasu mam coraz większe przekonanie, że w aktywności naukowej nie ma prac idealnych, w każdej dysertacji można znaleźć niedociągnięcia i złożyć wniosek o jej poprawienie. Jednak uważam, że w analizowanej pracy doktorskiej przeważają aspekty pozytywne nad niedociągnięciami. Co więcej, opracowań naukowych z zakresu realizacji polityki gospodarczej w odniesieniu do inwestycji samorządowych jest relatywnie mało. Dlatego m. in. praca Pana mgra Kamila Borowskiego jest cenna, także z teoretycznego jak i aplikacyjnego względu. Ponadto łączy elementy finansów publicznych z administracją, zarządzaniem i polityką gospodarczą. Wiedza Autora wskazuje, że jest on ekspertem w finansach publicznych, zwłaszcza w zagadnieniach dotyczących sposobów finansowania inwestycji samorządowych.

Stwierdzam, że Doktorant Pan mgr Kamil Borowski sformułował i przedstawił ważny problem badawczy w dyscyplinie finanse a recenzowana praca jest oryginalnym rozwiązaniem zaprezentowanego w niej zagadnienia naukowego. Autor wykazał się przy tym znajomością ogólnej wiedzy ekonomicznej oraz umiejętnością formułowania trafnych spostrzeżeń i wniosków. Doktorant reprezentuje dojrzały warsztat pracy naukowej i dowodzi swojej zdolności do prowadzenia badań naukowych.

Recenzowana rozprawa odpowiada wymogom określonym w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.). W związku z tym wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

